

αὐτὸ σόφισμα ἀπόκτησε ἡ ζωὴ νέαν ἀξία ποῦ τὴν ὑποστηρίζει καὶ τὴν θρέφει.— Ὅχι μόνον ὁ Παράδεισος καὶ ἡ μετὰ θάνατον ζωὴ δὲν σκότωσαν τὴ ζωὴν, παρὰ φανερώθηκαν χρήσιμα δολώματα ποῦ μᾶς σέρνουν στὴν ἀποδοχὴ καὶ τῶν πιὸ ἀποκρουστικῶν ἐκδηλώσεών της.

Τὸ μεταφυσικὸ αὐτὸ παιχνίδι τῶν δολωμάτων εἶναι τόσο κοινὸ ποῦ τὸ ξαναβρίσκουμε σὲ κάθε προσπάθεια τῆς συνειδήσεως γιὰ ν' ἀγκαλιάσει καὶ νὰ κρίνει τὸ φαινόμενο τῆς ζωῆς.— Ὁ τρόπος μάλιστα μὲ τὸν ὁποῖο τὰ δολώματα φανερώνονται κάθε φορὰ στὴν ἀντίληψη τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι κομικὸς στὴ στερεοτυπία του. Ἀδιάκοπα προβάλλεται μιὰ μετὰθεση εἰς τὸν χρόνον τῶν δημιουργημάτων τῶν ἐπιθυμιῶν μας. Ἀσυναίσθητα ἡ ἀνθρωπότητα διαθέτει μὲ ἐπίμονη πεποίθησι τὸ μαγικὸ μέλλον.

Καὶ ἔτσι σ' ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ μακρινὸ ὄραμα σμίγουν τοῦ σοσιαλισμοῦ οἱ γεωμετρικὲς ὁργανώσεις μὲ τῶν θρησκευτικῶν παραδεισῶν τὶς πολύχρωμες σκηνοθεσίες, τοῦ Νιτσεϊκοῦ Ὑπεράνθρωπону οἱ μεγάλοπρεπες στάσεις μὲ τῶν οὐτοπιῶν τὰ παρδαλὰ δημιουργήματα. Καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ζωὴ ἡ ἐλκυστικὴ καὶ ἀνυπόταχτη τραβᾷ πάντα ἀτάραχη καὶ ἀδιάφορη τὸν δρόμο της χωρὶς σκοπὸ, χωρὶς αἰτία, χωρὶς τέρας.

Ὑστερα ἀπὸ εἴκοσι αἰῶνων χριστιανικὸν ἀσκητισμὸν ἡ ἀνθρωπότητα μὲ ἐφηβικὴ ὁρμὴ μ' ἀλαφρὴ καρδιά καὶ ἥσυχη συνείδησι, μὲ προθυμία πρωτόπειρον ἐρωτευμένον, βγαίνει στὸ κυνῆγι νέων ἰδανικῶν.

Ὁρισμένως θὰ καταλήγαμε στὸ συμπέρασμα πῶς οἱ ἀπαισιόδοξες ἐξηγήσεις τῆς ζωῆς εἶναι οἱ αἰσιοδοξότερες. Ἀλλὰ γιὰ ν' ἀποφύγουμε τὴν παραδοξολογίαν θὰ πρέπει νὰ περιοριστοῦμε στὸν ὀρισμὸ: Δὲν ὑπάρχουν παρὰ αἰσιόδοξες ἐξηγήσεις τῆς ζωῆς: ἡ ἀπαισιοδοξία εἶναι μιὰ συγκαλυμμένη μορφὴ τῆς αἰσιοδοξίας.

Δ. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

ΜΙΑ ΔΕΚΑΕΤΗΡΙΔΑ — Σὲ δυὸ μῆνες ὁ «Νουμᾶς» μπαίνει στὰ δέκα του χρόνια. Εἶνε φαινόμενο ποῦ πρέπει νὰ τὸ προσέξει καὶ νὰ τὸ μελετήσῃ καλὰ ὁ ἱστορικὸς τοῦ μέλλοντος ποῦ θ' ἀσχοληθῇ μὲ τὴ σύγχρονη λογοτεχνία μας, γιὰτι κατ' ἀναλογίαν μ' αὐτὸ τὸ φαινόμενο θὰ βρεῖ τὴν ἐξήγησι πολλῶν πραγμάτων ποῦ ἔκαναν τὴ δημοτικὴ νὰ διαφεντέψῃ τελείως στὴ λογοτεχνία.

Μ' αὐτὰ εἶνε πράγματα τοῦ μέλλοντος. Ἐμεῖς ἐδῶ ἔχουμε καθήκον, ὅχι συναδελφικὸ, αὐτὰ εἶνε κοροφέςα, ἀλλὰ εὐγνωμοσύνης στὸ «Νουμᾶ», νὰ τὸ εἰποῦμε σ' ὅλους τοὺς συνιδεάτες ὅτι πρέπει νὰ τοῦ γίνῃ κάποια τιμὴ ἔστω καὶ μικρὴ ἀφοῦ τὰ μέσα ποῦ διαθέτουμε εἶνε μικρά. Τί λέγει π. χ. ὁ «Ἐκπαιδευτικὸς Ὅμιλος»; Ὁ «Νουμᾶς», τὸ τονίζουμε, ἀξίζει τὴν ἐκτίμησι ὅλων τῶν δημοτικιστῶν. Ἐμεῖς τουλάχιστο καὶ ἂν μᾶς παρεξήγησε κάποτε ὁ διενθυνητής του καὶ μᾶς ἐφάνηκε λίγο τραχὺς καὶ ἂν τοῦ ἀποκριθῇκαμε ἴσως μὲ βαρύτερες λέξεις ἀπ' ὅτι ἔπρεπε, ξεχνοῦμε ὅλα αὐτὰ καὶ ὁμολογοῦμε ὅτι δὲν παύουμε νὰ ἐκτιμοῦμε τὴν ἐργασία του τὴ δεκάχρονη ποῦ δὲν εἶνε καθόλου γιὰ περιφρόνησι ὅταν συλλογιστεῖ κανεὶς τὴ ἐποχὴ ἀρχίνησε καὶ πόσα τράβηξε γιὰ νὰ βαστάξῃ ὡς τὰ σήμερα. Κ' ἔτσι ξεχνώντας τὶς καθημερινὲς μικροσυγκρούσεις καὶ μικροεπιθέσεις τοῦ σφίγγουμε τὸ χέρι μὲ τὴν εἰλικρίνεια ἐκείνῃ ποῦ δὲν ἔπαψε ποτὲ νὰ μᾶς χαρακτηρίζει.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΜΙΑ ΓΝΩΜΗ ΤΟΥ Ι. Ν. ΓΡΥΠΑΡΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗ — Κρύβουν ἄραγε κάποιαν δυσνόητην εἰρωνίαν τὰ ἀποφθέγματα καὶ τὰ ἀξιώματα τοῦ διατυπώνει γιὰ τὴν τέχνην στὰ «Παναθῆναια» ὁ Ἰ. Ν. Γρυπάρης; κρίνοντας τὸ ἔργο τοῦ Μαρκοῦ ; Σκληρὸ αἰνίγμα.

Καὶ τὸ νὰ παينάει μὲν καὶ ὁ Ἰ. Ν. Γρυπάρης τὸ ἔργο τοῦ Μαρκοῦ δὲν μᾶς κάνει ὑπερβολικὴ ἐντύπωση. Συνειθίσαμε στοὺς διθυραμβικοὺς ἐπικήδειους καθενὸς τοῦ καὶ ἔχει γράφει στὴ νεοελληνικὴ φιλολογία, καὶ πῆραμε ἀπόφαση πῶς καὶ ὁ μετριώτερος λογοπλόκος καταντάει, μετὰ θάνατον, μιά μεγαλοφυΐα τοῦ πρέπει ὑποχρεωτικὰ νὰ θρηνοῦμε . . . γιὰ μερικὲς μέρες. — Ἐτσι σιγὰ-σιγὰ ὁ θάνατος καὶ . . . ὁ συγγραφεὺς τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων στὸν *Mercur de France*, ἔχουν ἀναλάβει νὰ προμηθεύουν στὴν Νέαν Ἑλλάδα τὶς μεγαλοφυΐες τοῦ τῆς λείπουν δυστυχῶς.

Τὸ ἀστεῖο ὅμως γίνεται ὑπερβολικὸ στὸ στόμα ἐνὸς Γρυπάρη καὶ μάλιστα ὅταν, μὲ δικαιολογίαις πολὺ λίγο παρουσιάσιμες προτείνεται τὸ μετριώτατο ἔργο τοῦ Μαρκοῦ γιὰ ὑπόδειγμα καὶ ὁδηγὸς στὴν φιλολογία τοῦ μέλλοντος. Δὲν θέλουμε βέβαια νὰ κρίνουμε ἐδῶ τὸ ἔργο αὐτό. Μιά τέτοια ἐπιχείρηση θάτανε καὶ ἄσκοπη καὶ κουραστικὴ. Κοινοτοπίες, ξεβαμμένα ρητορικὰ λουλούδια, ἀπαραίτητα ἐπίθετα κολημένα σὲ ἀνάποφρευκτα οὐσιαστικά, ἄμορφα ἔμβρυα ἰδεῶν, αὐτὰ τὰ συστατικά καὶ συμβατικοὶ ἐνθουσιασμοὶ γιὰ τὸν Ἑρωτα, τὴν Θρησκεία καὶ τὴν Πατρίδα δὲν ἀποτελοῦν ἐλκυστικὸ σύνολο.

Ἐκεῖνο τοῦ μᾶς ἐνδιαφέρει πρὸ πάντων εἶναι νὰ καταλάβουμε τί ἐννοεῖ ὁ Ἰ. Ν. Γρυπάρης μὲ τὸ ὅτι «ἐπιβάλλεται εἰς τὴν Τέχνην μας ἡ ἐπιστροφή πρὸς ἓνα νεοιδανισμὸ σκοπιμότερον, δηλαδὴ συμφωνότερον πρὸς τὰ ἔθνικά μας ἰδεώδη». Δὲν περιμέναμε ὠρισμένως ἀπὸ τὸν ἀγνὸν ποιητὴ νὰ ζητᾷ τὴν ὑπαγωγὴ τῆς Τέχνης σὲ ὁποιαδήποτε ὑποχρέωση. Σκοπιμότης στὴν Τέχνην καὶ μάλιστα σκοπιμότης ὠρισμένης *a priori* μορφῆς, εἶναι ὅρος τοῦ τὴν ἐξήγηση καὶ τὸν καθορισμὸν του ἔχει τὴν ὑποχρέωση νὰ μᾶς δώσει ὁ ποιητής, στὰ ἔργα τοῦ ὁποίου πάντα διαγνώσαμε τὴν πρὸ πολῦτιμη ἐκδήλωση τῆς ἐλευθερωμένης καὶ ἁδολῆς Τέχνης.

Σημαίνει ἄραγε τίποτα ἡ ἔκφρασις : Πατριωτικὸν ἢ ἐθνικὸν Ὁραῖον ; ἢ ἂν προτιμᾷτε : Ὁραῖον σκόπιμον σύμφωνον πρὸς τὰ ἔθνικά μας ἰδεώδη ; Ἐμεῖς ἀρνούμαστε νὰ προσπαθίσουμε νὰ καταλάβουμε.

Δ. ΖΑΧΑΡΙΑΔΗΣ

ΒΑΡΑΓΚΟΥ ΣΤΕΦΑ: Η ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ — Στὸ ὑπ' ἀριθμὸν 451 φύλλο τοῦ «Νουμᾶ» ὁ κ. Βάραγκος Στέφας ἐδημοσίευσεν 6 σονέττα μὲ τὸ γενικὸ τίτλο «Ἡ συμφωνία τῆς Ζωῆς». Μερικὰ ἑλληνικὰ φύλλα ἐρίχτηκαν τοῦ «Νουμᾶ» ὅτι ἔπαθε γκάφα, ὅτ' εἶνε ἀνοησίες κ' ἑμεῖς δὲ ξέρουμε τί ἄλλα.

Ἡ αἰτία δέ, γιατί ὁ κ. Στέφας, μεταχειρίστηκε πολλὰς λέξεις ἀσυνείθιστες στὴν τρεχούμενη γλῶσσα, παρμένες μᾶλλον ἀπὸ κομμάτια βυζαντινά, καὶ γιὰ τὴ σύνταξιν του ἀκόμα.

Εἶνε ἀλήθεια ὅτι τὸ θέμα αὐτὸ ἀξίζει κάποια προσοχὴ καὶ δυὸ τρία λόγια ἀπάντησιν στὸν κ. Περσαστικὸ τοῦ «Νουμᾶ».

Βέβαια και ὁ Γρυπάρης μεταχειρίστηκε πολλές λέξεις πού ξαφνίζουν τὸν ἀσυνείθιστο ἀναγνώστη, λ. χ. στὴ Μανταλένια :

Τοῦ Γιαλινοῦ μεσημερίς,
πού τάνεφόκαμμα πνιχτὸ φουντώνει,
πού μ' ἄγριαν ἄφρη ἡ ὄχεντρα
θεριακωμένη βαλαντώνει.

Ποὺ ἰδρώνει ἡ φύση βαρβατιά
καὶ πυριωμένο τὸ αἷμα ἀπὸ τὴ ζέστη,
σάν μοῦστος γλυκοπίπερος
σάν τὸν ἀκράτο βράζει ἀσβέστη.

καὶ ὁ Μαβίλης ἀκόμα στὰ ἰσονέττα του, μὰ δὲν πρόσεξεν ὁ κ. Περαιστικός πού τις βρῆκαν οἱ δυὸ ποιηταὶ τις λέξεις των, στὸ παραπάνω κομμάτι λ. χ. στὰ ἀνεφόκαμμα, φουντώνει, ἄφρη, βαλαντώνει, βαρβατιά, πυριωμένο, γλυκοπίπερο κ.τ.λ. ὑπάρχει καμμιά ἀπ' αὐτὲς τις λέξεις πού νὰ μὴ τις νοιώθουμε ὅλοι ; Γιατί; Ἐπειδὴ ὅλες αὐτὲς εἶνε τρεχούμενες λέξεις καὶ ὁ ποιητὴς πιτυχαίνει τόσο καλὰ τὴ θέση κάθε λέξης πού νὰ δείχνει σάν καινούργια, εἴτε γιὰ λόγους αἰθητικούς μᾶλλον παίρνει δυὸ λέξεις τῆς καθημερινῆς χρήσης καὶ κάνει ἓνα διαλεχτὸ κρᾶμα πού καὶ ἔτσι σύνθετο ἀκόμα δὲ χάνει τὴν ἀπλότητα τῶν μερῶν.

Καὶ κάτι ἄλλο, ὅς δώσει μιὰ ματιά στὸ ἔργο τοῦ Γρυπάρη καὶ θὰ πωρατηρήσει πόσο μελετημένη εἶνε ἡ σύνταξη, μὲ τί προσοχὴ βρίσκονται ὅλα στὴ θέση τους καὶ σ' αὐτὲς ἀκόμα τις ἐλλειπτικὰς φράσεις πού μεταχειρίζεται τόσο πολὺ.

Ἐνῶ ὁ κ. Στέφας τί κάνει; Θαρροῦμε ὅτι ἀφοῦ τοῦ ἔρθει ἡ ἔμπνευση ἀρχίζει τὸ ἀράδιασμα τῶν λέξεων. Πῶς γίνεται αὐτό; Θὰ ἔχει διαβάσει, ὡς φαίνεται, κάμποσα βυζαντινὰ τραγούδια καὶ κάθε λέξη ἀσυνείθιστη καὶ χτυπητὴ τὴν ἐσημείωσε κάπου καὶ ὅταν ἦρθεν ἡ δημιουργικὴ στιγμή celle chasse acharnée aux mots ἔπνιξε τὸ αἶσθημα, ἐσακάτῃε τὴ σύνταξη καὶ ἀντὶ γέννα ἔκαμε ἀποβολή.

Εἶνε ἄξιος κατηγορίας ὁ κ. Στέφας; Ὅχι, ἀπλούστατα ἐμεῖς λέμε τὴ γνώμη μας. Παρατηρήσαμε, ὅτι ὑπάρχει σὲ μερικοὺς, πού ἴσως νὰ γενικευθεῖ, μιὰ νέα τάση—γιατ' εἶνε βέβαιον πλέον ὅτι ἡ λογοτεχνία εἶνε μόδα καὶ ὅστερ' ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια εἰμπορεῖ νὰ βρεθεῖ μιὰ κλίμα ἀπὸ λογοτέχνες πού γιὰ μόδα νὰ γράφουν στὴν καθαρεύουσα—νὰ πλουτίσουμε τὴ γλῶσσα μας μὲ βυζαντινὸ λεξιλόγιον. Δὲν εἴμαστε εἰδικοί σὲ τέτοια ζητήματα πού πολλοὶ τὸ θαρροῦνε εὐκόλο καὶ τσαλαβουτᾶνε ἐπιπόλαια, ἀλλὰ σάν ἄνθρωποι πού λένε τὴ γνώμη τους δίχως ἄξιώσεις, θαρροῦμε πῶς τὴν ἀρχὴ πού ἔκαμε ὁ κ. Παλαμᾶς μὲ τὴ “Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ” πού ἐπὶ τέλους κάπως τρώγεται, γιατί τὸ θέμα του εἶταν μιὰ βυζαντινὴ ἐποποιΐα, τὴν ἀκλούθησαν κι ἄλλοι φανεροὶ κι ἀφανεῖς μὲ σημαντικὴ ἀποτυχία καὶ εἴμαστε περιέργοι νὰ ἰδοῦμε πού θὰ καταλήξουνε.

Ἔτσι ὅπως εἶνε τὰ ἰσονέττα τοῦ κ. Στέφα δὲν εἶνε καὶ ἄσκημα, Ἀλλὰ μόνο γιὰ πολὺ λίγους λογοτέχνες πού ξέρουνε τις λέξεις πού μεταχειρίζεται καὶ εἶνε τόσο λιγστοί. Θὰ μᾶς πεῖ, αὐτὸ πειράζει γιατί δὲ θὰ μὲ νοιώσει ὁ κοσμάκης; Ὅχι, δὲν εἶνε αὐτό, ἀλλὰ διαβάζοντας τα ζοῦμε τὴν ἀγωνία τοῦ συγγραφέα νὰ πιτύχει τις λέξεις, τὸ παραμέρησμά τοῦ αἰσθηματος πού

τὰ ὁμορφα πράγματα γίνονται τόσο εὐγενικώτερα καὶ ἀδρότερα μάλιστα καὶ στὴν ποίηση καὶ στὸν πεζὸ λόγο ὅταν προσέχει κανεὶς νὰ εἶνε ἀπλός, μετρημένος καὶ διάφανος.

Ἐρωτοῦμε τὸν κ. Βάραγκο Στέφα, ποὺ θαρροῦμε ὅτι ξέρουμε τ' ὄνομα του καὶ κάποιος μάλιστα μιλοῦσε μὲ σεβασμὸ γι' αὐτόν, βρῖσκει ὅτι ἐὰν εἶταν ἀπλούστερος στὸ "Λυτρωμὸν" λ.χ. ἡ συγκίνησις ποὺ θ' ἀνάβρυνε ἀπὸ τὸ ποίημά του δὲν θάταν πολὺ ἀνώτερη παρὰ ὅταν τὸ διαβάζουμε ὅπως ἔχει;

FINALE

ΛΥΤΡΩΜΟΣ

Καὶ σκίνα με στ' ἀσκιανιά ξωτικά παλκάνια
ποὺ γιὸς ἄλλοῃς σέπεται τὸ λειψὸ φεγγάρι
καὶ τὰ διανέματα βιγλίζει ἀπ' τὰ οὐράνια,
σκουτέρης ἁμοιαστος σὲ δρόγγο καταχνιάρη,

μὰ πριχοῦ στὸ γαλάζι ἰδρώσει ἀνθογεράνια
τῆς χρυσανθῆς ἡ εἰδὴ καὶ τῶν γητειῶν τὸ σμάρι,
σφικῶν ὀσχροί, μαδήσει ὁμάδι μὲ τὰ σκάνια
τῆς νυχτὸς τὰ στερνά, δράμε, ὕπνε διωματάρη,

κι ἀκόμα ὥς κρούγει μὲς στ' ἀψύθυμο τὸ γαῖμα
τοῦ εἰνορου τὸ καλίγι καὶ κλώθει τὸ γνέμα
ἡ Μοῖρα ἀνέσωτο, ἄγνισε με καὶ με ρῦσε

ἀπ' τῆς ζωῆς τὸ πονηρὸ καὶ στὰ χεῖλια χῦσε
σὰν ὀλοδρόσογο νερὸ τοῦ βρουσιμάτου,
τὸ γλυκοπάντοχο φίλι τοῦ ἀργοῦ θανάτου.

ΣΑΠΦΩ: ΔΙΑΛΕΞΗ Μ. Γ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ — Ὁ κ. Μ. Γ. Μιχαηλίδης καθηγητῆς στῇ Ροβέρτειο, ἐδιάβασε στὸν Κωσταντινοπουλίτικο Ἑλληνικὸ Φιλολογικὸ Σύλλογο μιά του διάλεξι γιὰ τὴ «Σαπφώ», ποὺ ἐβγήκε σὲ λιγοσέλιδο βιβλίον.

Γιὰ Ἑλληνα καθηγητὴ, ὁμολογοῦμε, ἐκτὸς ἀπὸ σπανιώτατες ἐξαίρεσεις, ποὺ μένουν κ' ἐκεῖνες γιὰ τὸ φόβον τῆς νέας συνταγματολογικῆς λογοκρισίας, κρυμμένες στὰ συρτάρια! εἶνε ἡ πρώτη φορὰ ποὺ βλέπουμε ἔργον του ποὺ νάχει συνδυασμένα τὴ σπουδὴ καὶ τὸ καλλιτεχνικὸ γούστο.

Ὡς τὰ τώρα, καὶ ὅταν μᾶς ἐδίδασκαν στὸ Γυμνάσιον τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς καὶ ὅταν ἔγραφαν γι' αὐτοὺς καμμίαν πραγματεία οἱ καθηγηταί μας, συνείθιζαν ν' ἀραδιάζουν ἐκεῖνα τ' ἀπαίσια σχόλια ἐπὶ σχολίων ποὺ μιά φορὰ κ' ἔνα καιρὸ οἱ Γερμανοὶ ἑλληνιστοὶ τὰ ἔβαναν σὲ πρώτη μοῖρα γιὰ νὰ μάθει κανεὶς τ' ἀρχαῖα γράμματα, εἰς βάρος ὅλης τῆς ὁμορφιάς ποὺ τὴν ἀντικρύζαμε μὲ μῖσος.

Τώρα καὶ στὴ Γερμανίᾳ ἀκόμα, οἱ μελέτες γιὰ τοὺς ἀρχαίους γένουνται μὲ πολὺ περισσώτερον γούστο, ἀφίνουμε ποὺ στὴν Ἰταλίᾳ καὶ στὴ Γαλλίᾳ καὶ στὴν Ἀγγλίᾳ τ' ἀρχαῖα θέματα τὰ πραγματεύονται μὲ τόση χάρη καὶ γούστο, ποὺ τὰ ζωντανεύουν. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ κάνουν σημερινά, θαρροῦμε ὅτι τὰ ζοῦμε.

Οἱ δικοί μας, ὅμως, καθηγηταί, ποὺ νὰ πάρουν εἰδηση ἀπ' αὐτά, βρῖσκονται πενήντα χρόνια πίσω καὶ ἐκεῖ πέρα βόσκουνε μακαρίως.

Γι' αὐτὸ χαίρουμε πολὺ ποὺ βρέθηκε ἓνας ἄνθρωπος νάνε ἐπὶ τέλους σημερινός, νὰ συμβαδίζει μὲ τὴν ἐποχὴ καὶ νὰ εἶνε ἄξιος θερμῶν συγχαρητηρίων μὲ ὅλα του τὰ ἐλαττώματα. Εἶνε ἀρχὴ καὶ σὲ κάθε ὥραία ἀρχησυχωριοῦνται καὶ οἱ ἀρνητικὲς ὕψεις τῆς συγκρινόμενης μὲ τόσες θετικὲς ὠφέλειες.

Ἡ διάλεξις γράφτηκε στὴν καθαρεύουσα. Πρῶτον, ὅτι ἡ καθαρεύουσα εἶνε καθαρεύουσα ἀληθινὴ ποὺ εἶνε καὶ αὐτὸ σπάνιον φαινόμενο μέσα σὲ

ὅλους ἐκείνους πού πετσοκόβονται γιά τήν καθαρεύουσα, ὕστερα καί νά εἶχε τήν καλή διάθεση ὁ συγγραφέας νά μιλήσει δημοτικά πού φαίνεται ὅτι δέν τοῦ εἶνε γλῶσσα ἀντιπαθητική, ἄραγε τὸ περιβάλλον τοῦ τὸ ἐπέτρεπε; Εἶνε ζητήματα πού δέν τὰ ξέχουμε γι' αὐτὸ τὸ καλλίτερο εἶνε ν' ἀφίσουμε τὸ συγγραφέα ἐλεύθερο στὴ γλῶσσα πού τοῦ ἀρέσει ἢ τοῦ ἐπιβάλλεται καί νά τοῦ παρατηρήσουμε ὅτι ἂν καί ἀξίζει χίλια συγχαρητήρια γιά τὴ γλῶσσα καὶ τὴν ἀπόδοση τῶν παραφράσεων του, ὅμως τὴ δημοτικὴ ἄς τὴν ἐπρόσεχε λίγο περσότερο. Εἴμαστε βέβαιοι, ὅχι ὅτι δέν τὴ ξέρει, ἀπὸ πούθενά δέν φαίνεται ἡ ἀδυναμία αὐτή, ἀλλὰ τοῦ λείπει ἡ συνήθεια τῆς χρήσης. Κ' εἶται ὅπως εἶνε διαβάζονται οἱ παραφράσεις του μὲ πολλὴ εὐχαρίστηση.

Τὸ θέμα τῆς διάλεξης στρέφεται μᾶλλον γύρω στὶς λαθεμένες ἢ μὴ δοξασίες πού ἀράδιασαν τόσο ἀρχαῖοι καὶ σημερνοὶ συγγραφεῖς γιά τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατο τῆς Σαλπῶς, παρὰ στὸ παρούσασμα τοῦ ἔργου τῆς πού εἶνε τόσο ὥραιο, εἶται ζωντανό, γεμάτο ἀρμονία, φῶς, Ἰωνικὴ μελαγχολία, καὶ κλείνει τὴν εὐγενέστερη καὶ ἀδρύτερη ἔκφραση τοῦ ἀρχαίου λυρισμοῦ πού σοῦ ἀφίνει μετὰ τὴν ἀνάγνωση γιά πολλὴ—πολλὴ ὥρα διάφορες σκέψεις...

"Ἄς ἐλπίζουμε ὅτι σὲ νέα εὐκαιρία θὰ μιλήσει πλατίτερα γιά τὸ ἔργο τῆς, ἀφοῦ μᾶς παρουσίασε τὶς γενικὲς γραμμὲς τοῦ βίου τῆς Ποιήτριας καὶ τὸν βεβαιώνουμε ὅτι ἔχει νά γράψῃ τόσα ὥραϊα πράγματα, πού εἶνε καιρὸς νά τὰ βροῦμε, νά τὰ νοιώσουμε κ' ἐμεῖς, χωρὶς νά τὰ περιμένουμε ὅλα νά μᾶς τὰ ποῦν οἱ ξένοι.

Νὰ καὶ μερικὲς παραφράσεις. Εἶνε μὰ ὥδῃ στὴν Ἀφροδίτῃ :

Ἀθάνατη θεὰ Ἀφροδίτῃ, ὥραιόθρονε,
κόρη πολυτεχνήτρα τοῦ Διὸς, παρακαλῶ σε,
ὦ βασίλισσα, μὲ καημοὺς πίκρες καὶ βάσανα
μὴ τὴν καρδιά μου τυραννῇς· μὰ ἔλα σάν κι' ἄλλοτε
ἤκουσες τὴ φωνή μου 'πὸ μακρὰ κ' ἔτρεξες ἐδῶ
καὶ ἀφήκεις τὸ λαμπρὸ παλάτι τοῦ πατέρα σου.
Σπουργίτες γρήγοροι τραβοῦσαν τὸ χρυσὸ σου ἄρμα
ἐπάνω 'πὸ τὴ μαύρη γῇ κτυπῶντες τὰ φτερά των,
καὶ μέσα ἀπ' τὸν οὐράνιο αἰθέρα σ' ἔφεραν ἐδῶ,
ὅπου μ' ἠρώτησες, θεά, μὲ τὸ μειδιάμα σου,
ἐπάνω 'ξὺ τὸ ἀθάνατο κι' ὠμορφο πρόσωπό σου,
τί ἔχω πάθει, κ' ἐσένα σὲ βοήθεια προσκαλῶ,
καὶ τὸ τί ἢ τρελλὴ καρδιά μου νά γενῇ ποθεῖ;
καὶ μοῦπες· "ποῖον ἢ Πειθῶ σ' ἀγάπην νά σοῦ φέρῃ
θέλεις Σαλπῶ; ποῖος σ' ἀδικεῖ καὶ τὴ φιλία σου διώχνει;
"Ἄν σ' ἀποφεύγῃ, γρήγορα κατόπιν σου θὰ τρέξῃ,
τὰ δῶρά σου ἂν δέν δέχεται, δικὰ του θὰ σοῦ δώσῃ,
κι' ἂν τὴν ἀγάπῃ σου, Σαλπῶ, πρὸς τὸ παρὸν δέν στερῇ,
θὰ σ' ἀγαπήσῃ γρήγορα, καὶ σὺ ἂν δέν τὸν θέλῃς".
Ἔλα καὶ τώρα, κι' ἀπὸ τὰ βαρεῖα μου βάσανα
λευθέρωσέ με, ὦ θεά, καὶ κάμε νά γενοῦν,
ὡσάν πιστὴ μου σύμμαχος, ὅ,τι ποθεῖ ἡ ψυχὴ μου.

Ἡ παρακάτω ὥδῃ ἀφιερωμένη στὴ φιλενάδα τῆς Ἀνακτορίαν.

"Ὅσάν Θεὸς μοῦ φαίνεται ἐκείνος,
πού κάθεται ἀντίκρου σου κι' ἀκούει
ὅλα τὰ χαχαρένια σου λογάζια
καθὼς καὶ τὸ ἐράσμιό σου γέλιο.
Μέσα στὰ στήθη μου ταράζετ' ἡ καρδιά,
ὅταν γυρίσω καὶ σὲ δῶ εἰς τὴν στιγμή
κόβετ' ἡ γλῶσσά μου, πιάνετ' ἡ φωνή,
λεπτὴ φοιτὰ τὸ σῶμά μου διαπερνᾷ,

τὰ μάτια μου δὲν βλέπουν, ταῦτιά βουίζουν·
ἰδρῶς μὲ περιχύνει καὶ ὅλη τρέμω
κι' ἀπὸ τὸ χόρτο κιτρνίζω πῶς πολὺ·
καὶ ἀπὸ τὸν πόνο μου ὥσάν τρελλή
ζοντὰ στὸ ψυχομάχημά μου φαίνομαι.”

Νὰ πὼς ψάλλει ἀπλὰ καὶ μὲ ἀφέλεια ἡ Σαπφὼ μιὰ συνειθισμένη θύ-
μηση, στὴ φίλη της Ἀθθίδα πὺν λείπει, πὺν μαζί της θὰ χτένιζαν τὰ
χαριτωμένα μαλλιά τους, μαζί θὰ στεφανώθηκαν μὲ καλοεῦωδα ρόδα καὶ
μενεξέδες, θὰ συζητοῦσαν γιὰ ὅλα τὰ καλλιτεχνικά ζητήματα τῆς μέρας,
ἀθόρυβα, σὰν γνήσιες μεσημβρινές, σὰν ἀνατολίτισσες πὺν ξετρελλαίνονται
γιὰ τὴν ἀπόλαυση, θὰ ἔφαγαν μαζί νόστιμα φαγητὰ καὶ θὰ ἤπιαν τὸ ὥραιο
κρασί τῆς πολυκαρπῆς Λέσβου.

Ἡ γλυκεῖα Ἀθθίς μου ἀκόμη δὲν ἐγύρισε,
κι' ἀπὸ τὴ λύπη μου ἐγὼ κοντεύω νὰ πεθάνω·
θυμοῦμαι ὅταν ἔφευγε πὼς ἔκλαιε πικρά,
καὶ μοῦλεγε “Σαπφῶ μου τί σκληρὰ ἡ τύχη μας,
σ' ὀρκίζομαι πὼς φεύγω ἀπὸ κοντὰ σου ἄθελα”·
κ' ἐγὼ τῆς ἀπεκρίθηκα “εἰς τὸ καλὸ νὰ πᾶς
καὶ μὴ ξεχνᾷς τὴ φίλη σου πὺν τόσον σὲ ποθεῖ·
κι' ἂν λησιμονῇς ἐσύ, σοῦ τὲς θυμίζω ἐγὼ
τὲς τόσες μέρες τὲς ὥραῖες πὺν περνούσαμε·
μὲ στέφανα ἀπὸ ρόδα κι' ἀπὸ μενεξέδες
θυμάσαι πὺν στεφάνωνες τὰ ὀλόχρυσα μαλλιά ;
τοῖς γιολάνδες πὺν στὸν ἄσπρο σὺ λαίμῳ κρεμνοῦσες
ποῦσαν πὸ πολλῶν λογίων λουλουδία καμωμένες ;
τὰ μῦρα τὰ βασιλικά, πὺν ἄλειφες τὴν κόμη,
κ' ἐπάνω σὲ προσκέφαλα καθόσουν μαλακά,
καὶ τὸ χερὰκι σου ἀπλώνες σὲ διαλεχτὰ φαγεῖα
κι' ἀπὸ ποτήρια καθαρὰ γλυκὰ ποτὰ ροφοῦσες ; ...

Στὴν ἴδια Ἀθθίδα μιλάει γιὰ τὴ Μνασιδίκα, φιλενάδα τους πὺν ἔφυγε
μακριὰ στὶς Σάρδεις τῆς Λυδίας καὶ ζεῖ μᾶλλον ἐκεῖ πέρα μὲ τὶς παλιές
θύμησης τοῦ σχολειοῦ τῆς Σαπφῶς.

Ἡ Μνασιδίκα ἡ φίλη μας, ὥραία μου Ἀθθίς,
πέρα στὰς Σάρδεις κατοικεῖ μὰ ὁ νοῦς της εἶναι ἴδῳ·
θυμάται πὼς περνούσαμε μαζί στὴ συντροφία μας,
ὅταν σὲ παρωμοίαζε μ' ἀθάνατη θεά,
κ' ἠψφραίνετο στὸ ἦσμά σου τ' ἀρμονικὸ καὶ θεῖο.
Μὰ τώρα μεσ' τοῖς Λυδικῇς γυναῖκες χύνει λάμψη,
σὰν τὸ φεγγάρι τ' ἀργυρὸ, π' ὅταν ὁ ἥλιος δύσῃ,
ἀπὸ τ' ἀστέρια τοῦρανοῦ περίσσια ἐκείνο λάμπει,
καὶ ρίχνει τοῖς ἀχτίνες του στὸ κῆμα τοῦ πελάγους,
καὶ μέσ' τὰ λουλουδόσπαρτα χωράφια καὶ στοὺς κάμπους,
πὺν ἡ δροσιά ἡ ἀπαλὴ παντοῦ ν' αἰσκορπισμένη,
καὶ πάνω στὰ τριαντάφυλλα καὶ τὸν λωτὸ τὸν μελένιο.
Κι' ὅταν ὁ νοῦς της πρὸς ἐδῶ συχνὰ πυκνὰ γυρίζῃ,
καὶ τῆς Ἀθθίδος τὸνομα τὰ εἰρήλη της προφέρουν,
πόθος τρώγει τὸ σῶμά της καὶ πόνος τὴν καρδίαν της.
Καὶ μέσ' τὴν μαύρη τὴ νυχτιὰ ἀκούω ν' ἀντηχῇ
μέσ' ἀπ' τὸ ἄγριο πέλαγος ἡ γνωρμὴ φωνὴ της
καὶ σὰν νὰ λέγῃ λυπητερά “μὴ μὲ ξεχνᾶτε φίλοι”.

Νὰ πὼς τραγουδαίει ἀκόμα τὸ γυρισμὸ τοῦ ἀδελφοῦ της ἀπὸ τὴν Αἴγυ-
πτο πὺν ἐξοῦσε κεῖ χάμου ζωὴ παράλυτη μὲ τὴν ἐταῖρα «Διωρίχαν» πὺν
γιὰ τὴν ὁμορφίαν της τῆς ἔδωσαν τὸ χαϊδευτικὸ ὄνομα «Ροδῶπις».

Ὀλόχρυσες Νεράϊδες, δόστε ὁ ἀδελφός μου

εὐτυχισμένος κι' ἄβλαβος στὸ σπίτι του νὰ φθάσῃ,
 κι' ὅσα ἡ καρδιά του πιθυμεί γρήγορα νὰ γενοῦν,
 κι' εἰς ὅσα δὲν ἐπέτυχε τώρα νὰ τὰ κερδίσῃ,
 γιὰ τὴν χαρὰ τῶν φίλων του καὶ τῶν ἐχθρῶν τὴν λύπη.
 Κ' εἶθε ποτ' ἄλλη μιὰ φορὰ μὴ μὲ κακοκαρδίση,
 ἀλλὰ νὰ θέλῃ νὰ τιμῇ πάντα τὴν ἀδελφὴν του.
 Κι' ἂν κάποτε τὸν πείραξα, γρήγορα νὰ ξεχάσῃ
 τοὺς στίχους κείνους τοὺς πικροὺς ποὺ τοῦγραψα μὲ πόνο,
 κι' ἀνοιξα μέσ' στὰ στήθη του φαρμακερὴ πληγὴ
 καὶ δόστε νάλλῃ ποθητὸς μέσα στοὺς συμπολίτες,
 ἀφοῦ μέσ' ἀπ' τὰ στήθη του τὸ πάθος ξερριζώσῃ...
 Κι' ὅταν στὴ γῇ τὴν πατρικὴ τὸ πόδι του πατήσῃ,
 καλαὶ θεαί μου, δόστε του σύζυγο ἄξια ναῦρῃ,
 ἀπὸ τῆς Λέσβου τοῖς καλὲς καὶ διαλεχτὲς παρθένες.
 Καὶ σὺ Ροδῶπι, στρίγλα χαμήλωσε τὸ μέτωπο,
 καὶ γύρευε ἄλλου ἀγκαλιά κατὰ τὸ σύστημά σου...

ΤΩΝΗ ΧΡΗΣΤΙΔΗ : ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ — Ὁ κ. Τώνης Χρησιτίδης ἔγραψε μιὰ συλλογὴ ποιήματα μὲ τ' ὄνομα «Τραγοῦδια». Φαίνεται, ὅτι ὁ κ. αὐτὸς γράφοντας τοὺς στίχους εἶχε κάποιο σκοπὸ ὀρισμένο, καὶ ἀπευθύνονταν σὲ ὀρισμένον πρόσωπο. Ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ ποιήση του, ἰδιαίτερος ἡ ἐλεγειακὴ, ποὺ δὲν εἰμποροῦμε νὰ μὴ τὴν ὀνομάσουμε *poésie romanesque* ἢ μᾶλλον στίχους τυπωμένους σὲ κάτ-ποστάλ. Τὰ ποιήματα αὐτὰ ἐγράφονταν καὶ θὰ γράφονται ἀκόμα ἀπὸ νέους γιὰ τὰ γλυκὰ μάτια μιᾶς ὁμορφῆς παιδούλας μὰ ἢ δὲν δημοσιεύονται ἢ δὲν ἔχουν ἀξιώσεις, καθὼς θὰ συμβαίνει καὶ μὲ τὰ «Τραγοῦδια» τοῦ κ. Τώνη Χρησιτίδη. Χρειάζεται, ἄραγε, νὰ τὸν βεβαιώσουμε ὅτι δὲν εἶνε λυρισμὸς αὐτὸς ποὺ μεταχειρίζεται, μήτε οἱ στίχοι του ἐλεγειακοί, ἢ φλογερὴ καὶ ἀπαλὴ αὐτὴ ἔκφραση τῆς ποιήσης ποὺ μετουσιώνει πολλὰς φορὲς ὅλα τὰ αἰσθήματα τῶν ἀνθρώπων ζώων καὶ συμπτωνώνει σ' ἓνα ἀριονικὸ κατακόρυφο τὴν εὐγένεια, τὴν ὁρμή, τὴν ἀπαλότητα, τὴ μελαγχολία καὶ τὴν χαρὰ. Ρωτοῦμε τὸν κ. Τώνη Χρησιτίδη, βρίσκει νάχει ὁ στίχος του τίποτ' ἄλλο ἀπὸ ρητορικότητα ;

ΜΙΑΤΟΥ ΚΟΥΝΤΟΥΡΑ : Ο ΑΡΡΩΣΤΟΣ — Ἐνα δρᾶμα μὲ ὅλα τὰ νεανικὰ σφάλματα δίχως καμμιά ἀρετὴ, ἔτσι εἰμπορεῖ νὰ συνοψισθεῖ τὸ ἔργο τοῦ κ. Μ. Κουντουρά. Ἡ κλινικὴ εἶνε στὴ μέση. Ἡ σύφυλη καὶ ὅλες οἱ ἄλλες γυναικεῖς ἀρρώστειες στὴν ἡμερησία διάταξη, δίχως λόγο, δίχως κατεύθυνση, μὲ ὀνειράτα, μὲ ὑστερισμούς, μὲ φωνές, μὲ σκοτωμούς καὶ ἄλλα πράγματα φανταχτερὰ, ἀνούσια καὶ ἀνόσια.

Ἡ κλινικὴ μόδα πέρασε, ὁ Καμπύσης ἦταν σ' ἐμᾶς ὁ πρῶτος καὶ ὁ τελευταῖος καὶ ἦταν καιρὸς. Ἡ Ἰταλικὴ σχολὴ τοῦ Lombroso εἶχε τὸν λόγο, σήμερα καὶ αὐτὴ ἀκόμη σὲ μερικὰ σημεῖα δὲ στέκει καθόλου καλὰ στὰ πόδια της, ὥστε ἡ παρουσία τοῦ «Ἀρρώστου» τοῦ κ. Κουντουρά ἦταν ὀλωσδιόλου περιττή.

Ν. ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΥ : ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑΣ — Θὰ ἦταν προτιμώτερο μᾶς φαίνεται γιὰ τὸν κ. Σαντοριναῖο νὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ μάζευε μερικὰ «Ἀγριολούλунда» ἀκόμη, παρὰ ποὺ ἀνακατεύτηκε στὸ διήγημα. Ὅχι, ὅτ' εἶνε γιὰ πέταμα, ἀλλὰ τοῦ λείπει, ἡ πρωτοτυπία, ἡ σημαντικὴ ζωὴ ποὺ ὑπάρχει σὲ σπέρμα στὰ τραγοῦδια του.

Οἱ ἱστορίαι του τ' ὁμολογοῦμε ὅτι εἰμποροῦν νὰ διαβαστοῦν ἀπὸ τὸν πολὺ τὸν κόσμον ὅχι ὁμως καὶ ἀπὸ μελετημένο κοινόν. Ἦταν καλὲς γιὰ καμμιά δεκαπενταριά χρόνια πίσω, τὸ πολὺ-πολὺ στὴν ἐποχὴ ποὺ φάνηκαν τὰ «Λόγια τῆς Πλώρης» τοῦ Καρκαβίτσα, ποὺ ἂν μένουν, μένουν ὅχι τόσο γιὰ

τὴν οὐσία τους ἢ γιὰ τίς τάσεις τους ἀλλὰ γιὰ τὴ χάρη πού διηγείται ὁ συγγραφέας τίς ἱστορίες του.

ἴσως, νὰ πούνε μερικοί, ὅτι προσπαθοῦμε νὰ καταστρέψουμε ὅ,τι ἔχει ἑλληνικὴ μορφή, ζωὴ ἑλληνικὴ· πρὶν μᾶς κατηγορήσουν ὡς σκεφτοῦνε μὲ ἐιλικρίνεια καὶ ὕστερα ὡς πούνε ὅ,τι σκέφτονται.

Μ. ΡΟΔΑ : **ΤΟΠΟ ΣΤΗ ΖΩΗ, ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΔΥΟ ΜΕΡΗ** — Δὲν εἰμποροῦμε νὰ καταλάβουμε, ἀκριβῶς, τὸ σκοπὸ πού ὁ κ. Ροδάς ἔγραψε τὸ δραματάκι αὐτό. Νὰ ἐπαναστατήσει ἐναντίον τῶν κοινωνικῶν προλήψεων ἢ γιὰ νὰ γράψῃ δράμα. Θαρροῦμε νὰ μᾶς πιστέψῃ, ὅτι δράμα δὲν εἶνε, μῆτε κἀν ἔχει σχέση, ἐπειδὴ ὄχι μόνον τοῦ λείπει ἡ δραματικὴ βαρύτητα καὶ ἰσορροπία ἀλλὰ καὶ τὸ θέμα του στρεφεται κάθε δραματικὴ ἀφορμῇ. Τὰ κοινωνικά, λεγόμενα, δράματα πού εἶνε σχεδὸν ἀποκλειστικῶς διδαχτικὸς ὁ σκοπὸς τους ὅπως καὶ ὅλη ἡ τέχνη ὅταν συμβαίνει νὰ εἶνε διδαχτικὴ, γιὰ νὰ σταθοῦν χρειάζεται συγγραφέας μὰ πολὺ γερός, γιὰ νὰ βαστήξῃ ὅλο αὐτὸ τὸ ἀντικειμενικὸ βάρος καὶ νὰ τὸ κάμῃ ἀπὸ μισητὸ συμπαθές. Αὐτὸς ἀκόμα ὁ Ἰψεν πού φθάνει σὲ σημεῖα τελείας μεγαλοφυΐας ἔχει συχνὰ στιγμὲς ὅπου τὸ δράμα του ξεπέφτει σὲ διδαχτικὸ διάλογο δίχως καμμιά δράση καὶ τὸ θέατρο του φαίνεται ἀδειανό. Ὁ κ. Ροδάς ἀπέτυχε τελείως καὶ δὲν εἰμποροῦσε νὰ γίνῃ ἀλλιῶς τέτοια κατεῦθυνση πού ἠθέλησε νὰ δώσῃ στὸ δραματικὸ ταλάντο του. Ἐκεῖνο ὅμως πού θέλουμε, ἀνεξαρτήτως τῆς δραματικῆς ὕψης, νὰ τοῦ παρατηρήσουμε πολὺ, ὅτι ἀπὸ τὸ διάλογο του λείπει καὶ ἡ σχετικὴ ἀκόμα γνώση τοῦ θεάτρου ὅσον ἀφορᾷ τὸ δέσιμο τῶν ἐπεισοδίων, τὸ ἔμπα καὶ τὸ ἔβγα τῶν προσώπων, πρὸ πάντων ὅμως δὲν ἀφίνει κανένα πρόσωπο νὰ μιλήσῃ ἐλεύθερα ἐκεῖνα πού νοιώθει, ἀλλὰ μπαίνει αὐτὸς καὶ μιλάει γιὰ ὅλα τὸ ἴδιο—ὄχι βέβαια ὅτι δὲν ἔπρεπε ὁ συγγραφέας σ' ἓνα πρόσωπο νάχει τὴν τελευταία λέξη—καὶ ἡ στερεὴ tirade τῆς Ἠλέκτρας εἶνε ἀπελπιστικὴ, δίχως ζωὴ, δίχως ἐπανάσταση σὰν ν' ἀποστηθίζει τὸ μάθημα πού τῆς ἐδίδαξεν ὁ συγγραφέας τῆς, διδαχτικὴ καὶ ἐπομένως βαρετὴ, ἀντὶ νὰ εἶνε τὸ καταζόρυφον.

ΕΝΑ ΠΟΙΗΜΑ ΤΟΥΡΚΙΚΟ — Στὸν «Κόσμο» τῆς Σμύρνης, φύλλο Ἰουλίου, ὑπάρχει μετάφραση τοῦ κ. Μ. Τσακυρόγλου ἐνὸς ποιήματος τοῦ Τεφίκ Φικρέτ ἀπὸ τὴ συλλογὴ του «Σπασμένη Λύρα» πού δημοσιεύθηκεν ἐδῶ καὶ 15 χρόνια. Κατὰ τὸν μεταφραστὴ ὁ ποιητὴς αὐτὸς ἔχει ἐπαναστατήσει ἐναντίον τῆς συνειθισμένης στιχοιργίας, εἶνε ἀπλὸς στὴν ἔκφραση καὶ ἀρέσκεται μᾶλλον στὴν περιγραφὴ τῆς φύσης.

Τὸ παρακάτω ποίημα εἶνε μετάφραση μεταφράσεως ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς κατασκευῆς τοῦ κ. Τσακυρόγλου, διότι ὁ μεταφραστὴς ἐφρόντισε μὲ ὅλη του τὴ καρδιά ἓνα τόσο τρυφερὸ ποίημα, πού σπαρταράει ἀπὸ ζωὴ, κ' ἔχει ὅλη τὴ βαθεῖα καὶ ἡδονικώτατη λυρικὴ ἔκφραση, νὰ τὸ ἀποδώσῃ στὸ ρωμεῖκο τελείως πτωχά. Κ' ἔτσι δὲν μένει ἀπὸ αὐτὴ τὴ ζωντανὴ ὑπαρξὴ παρὰ ἡ εὐγενικὴ ἔκφραση τῶν πεθαμένων χαρακτηριστικῶν πού ὅσο κι ἂν προσπαθοῦμε νὰ τὴ ζωντανέψουμε ἔξακολουθεῖ νὰ μυρίζει πτωμαίνῃ.

ΝΥΧΤΑ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΥ

ᾠ...

Ἔλα σὲ τούτης τῆς βραδείας τὴν ἀγκάλῃ,
σὰν πνεῦμα νυσταλέο καὶ βουβὸ τῆς φύσης
νὰ μείνουμε ἀναίσθητοι, ἐκστατικοί,

μιά στιγμοῦλα αἰώνια κ' εὐτυχισμένη.
 "Α ! ποῖός ξέρει ἂν ἡ ἀποψινὴ νυχτιά
 δὲν εἶνε τῆς ἀγάπης μας ἡ ὕστερη,
 καὶ τώρα κάθε λεπτὸ ζωῆς εὐτυχισμένης πού μᾶς δίνει
 πρέπει τὸ δίχως ἄλλο νὰ τὸ μετράμε μὲ προσοχή.
 Κύττα τὸ σάλο τῶν λαμπρῶν κυμάτων,
 ὁμοια μὲ στῆθος πού σπαρταράει, διάπλατο
 κ' ἔτοιμο νὰ δεχτεῖ τὴν προσβολὴ τοῦ ἔρωτα.
 Τὸ κάθε τί γλυκολογιάζει ἤρεμο καὶ ἀθόρυβο,
 βυθισμένο σὲ ἀλάκαιρου τοῦ κόσμου
 τὸ ἀπέραντο μυστήριον, τόσο πολὺ
 π' αὐτὴ ἡ σιωπὴ παντοῦ σκορπίζει τὸν τρόμον.
 Σὰ νυχτοποῦλι ἔτοιμο νὰ φύγει,
 στὸ φτερό, μοιάζει ἡ ἄσπλαγχη τούτῃ νυχτιά·
 ἄς ριχτοῦμε γλήγορα στὴν ἀγκάλῃ ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου,
 ν' ἀπολαύσουμε στιγμὲς εὐδαιμονίας.
 Ποῖός ξέρει ἂν εἶνε αὐτῆς τῆς ἀγάπης μας
 οἱ στερνές· ὅμως κάθε στιγμὴ
 τοῦ ἔρωτα πού γενόμαστε, ἐξισώνεται
 τὸ δίχως ἄλλο, μὲ τὴν αἰωνιότητα.

RICHARD DEHMEΛ : Ο ΕΡΓΑΤΗΣ — Τώρα τὰ τελευταῖα χρόνια ἔτυχε
 νὰ γραφοῦνε κάμποσα ἑλληνικὰ ποιήματα γιὰ τὸν Ἐργάτη. Δυστυχῶς ἀνά-
 μεσα σὲ δαῦτα μήτε μιά φορὰ δὲν εἰμπορέσαμε νὰ βροῦμε τίποτε ἄλλο
 ἔχτος ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ μορφή. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἐργάτη δὲν φαίνεται πουθε-
 νά, ὁ δικός του κόσμος τῶν ὀνείρων, οἱ εὐγενικὲς του ἐπιθυμίαι, οἱ τάσεις
 του πρὸς μιά ζωὴ ὠραιότερη δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψει καθόλου.

Νὰ γιὰ πῶς λόγῳ μεταφράζουμε τὸ παρακάτω ποίημα τοῦ μεγάλου λυ-
 ρικοῦ τῆς Γερμανίας Richard Dehmel. Ἴσως νὰ χρησιμέψει γιὰ μάθημα
 σ' ἐκείνους πού ἀσχολοῦνται μὲ τὸν ἐργάτη καὶ νὰ μύθουνε νὰ δίνουνε κά-
 ποια προσοχὴ καὶ στὴν ψυχὴ του :

Ο ΕΡΓΑΤΗΣ

Ἔχουμε τὸ κρεββάτι μας, ἔχουμε τὸ παιδί μας,
 γυναῖκα.

Ἔχουμε ἀκόμα δουλειὰ καὶ πολὺ συχνὰ βέβαια,
 ἓνα τόσο μονάχα μᾶς λείπει
 γιὰ νὰ εἴμεθα ἴδια ἐλεύθεροι σὰν τὰ πουλιά :
 ὁ χρόνος μονάχα.

Ὅταν κυριακάτικα μέσ' ἀπ' τοὺς κάμπους,
 παιδί μου,
 ὅταν βλέπουμε κάτου ἀπ' τὰ στάχνα καὶ χάμον,
 νὰ λάμπει τὸ κοπάδι τῶν γαλάζιων χελιδονιῶν,
 ὦ, τότε, τὸ ταπεινὸ φόρεμα δὲν μᾶς λείπει καθόλου
 γιὰ νὰ εἴμεθα ἴδια ὠραῖοι σὰν τὰ πουλιά :
 ὁ χρόνος μονάχα.

Ὁ χρόνος μονάχα ! Νοιώθουμε τὸν ἀγέρα τῆς τρικυμίας
 ἐμεῖς ὁ λαός.

Μονάχα μιὰ μικρούλα αἰωνιότητα
τίπρτε δὲν μᾶς λείπει γυναῖκα, παιδί μου,
γιὰ νὰ εἴμεθα ἴδια τολμηροὶ σὰν τὰ πουλιά :
ὁ χρόνος μονάχα.

PAUL FORT : Η ΑΙΩΝΙΑ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ (Α' Βιβλίο) ἀκολουθούμενο ἀπὸ τὸ En Gâtinais. Ὁ Paul Fort ξανανεώνεται : ὁ λυρισμὸς μιᾶς τέχνης πάντα ἐπιδέξιας, εἶνε τώρα, σὰ νὰ ποῦμε, ψυχοκρατικός. Ἄν παίρνει ἀκόμα ὅλη του τὴν ποίησιν ἀπὸ τὰ πράγματα, θέλει νάμπει ὁ ἴδιος στὴ σειρὰ τῶν πραγμάτων : κἀθετα εὐχάριστα στὸ « παρατημένο παρεκκλήσι » του καὶ τραγουδιέται μὲ φωνὴ ὑψηλότερη ἀπὸ τὸ συνειθισμένο ἀκομπανιαμένο τῶν ἀηδονιῶν. Ὑπάρχει, ἀλήθεια, στὸν Paul Fort μιὰ πλησμονὴ ποίησης πρὸς μαγεύει, καὶ ἡ εὐχέρεια ἀφίνει σχεδὸν ἀπαρατήρητα τὰ ἀδιάκοπα εὐρήματα του, ὥστε νὰ κερδίζει κανεὶς ὅταν τὸν ξαναδιαβάξει. Λόγου χάρις ὁ στίχος :

Ἔλεγα στὴ ζωὴ μου : Ὅνειρο μου

δὲν εἶνε μιὰ θαυμάσια ἰδέα ; Καὶ αὐτὴ ἀκόμα ἡ ὑπόθεσις τοῦ ποιήματος εἶν' ἔξοχη : στὴν ἀνάπαυσιν τῆς καρδιᾶς δύναται νὰ τραγουδήσῃ τὴν ψυχὴ τῆς παιδιᾶτικης ἡλικίας. Εἶνε ἡ στιγμή νὰ σμίξει τὰ δάκρυα μὲ τὴ δροσιά, νὰ ὑφάνει θύμησης πρὸ βαλσαμωμένες ὁλόγυρα στὴν ἀνοιξὴ πρὸς ἀναζει.

Στὸ "En Gâtinais" εἶνε ὁ Paul Fort τῆς Ile de France, Mortcerf Repos de l'âme au bois de l'Hautil. Βρίσκουμε ξανά ἐκεῖ μέσα τὴ χάρις του, τὴ δροσερότητα του, τὴ φαντασίαν του, τὸ πνεῦμα του.

Ἐπίσης στὴν γ'. ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου του Ile de France προσθέτει καινούργια ποιήματα. Νὰ ἔνα ἀπ' αὐτά :

Η ΜΟΥΕΤ

Περνάει τὴ Σανλὶς ἓνα ρυάκι ἀπαλώτερο ἀπ' τὴ μεταξωτὴ κορδέλλα τῆς Κυριακάτικης φούστας σου, κατάσπρη ὡς εἶνε ἡ πόλη, μιὰ διάφανη κορδέλλα γλυκοῦ νεροῦ, ἡ Μουέτ, πρὸς ἡ καρδιά σου γροικᾷ κάτω ἀπ' τοὺς κλώνους.

Νέα καρδιά, ἄκου, ἄκου, πὲς πόσο ζωηρὴ εἶνε ἡ χαρὰ σου ν' ἀγροικᾷς κάτω ἀπ' τὰ ρόδα, τὶς ἱτῆρες καὶ τὰ γαλάξια γιοφύρια, τὴ Μουέτ, ρυάκι πρὸς διαβαίνει φιλώντας τὶς ὄχθες του μὲ νόστιμες φουσκες ὅπως τὰ χεῖλια τῶν παιδιῶν.

Ἄκου λιγάκι, ἀγαπημένη καρδιά, ὅλ' αὐτὰ τὰ ψάρια πρὸς πηδᾶνε καὶ φτιάνουν ἀπαλὰ γιοφύρια ἀπὸ λάμπεις φευγαλέες πάνου ἀπ' τὶς συνεφένιες ἀντιλαμπὲς ἑκατὸ ρόδων. Νέα καρδιά, ὅπου ὅλ' ἀντηχοῦν, πὲς πόσο ζωηρὴ εἶνε ἡ χαρὰ σου.

Οἱ ἐπιδέξιοι τοξότες τῆς μέρας μὲ τὰ δάχτυλα τῶν χρωματισμένων ἱτῶν γλυστροῦν στὰ καλάμια πρὸς χάνουν τὶς δροσοστάλες των : ἀπ' αὐτὲς τὶς ζωντανὲς νότες ὁ μουσικὸς κατακλυσμὸς γεμίζει τραγοῦδια καὶ τὴ μιὰ ὄχθη καὶ τὴν ἄλλη ! Ὡ πόσο ἡ χαρὰ σου εἶνε ζωηρὴ !

Ταράζεσαι σὰν τρέλλα μὲ χρυσὰ κουνουνάκια βλέποντας ν' ἀλληλοῦρι-δώνουνται τὰ κυματόφωτα καὶ νὰ πετοῦν φουσκαλίδες πρὸς μονάχα σὺ ξέρεις ν' ἀκοῦς, σὲ μιὰ γαλάξιαν ἄχνη ὅπου τρέμει ὅλο τὸ πρῶμα.

Ἀέρινα τραγοῦδᾶν, τὰ παιχνίδια αὐτὰ ἑνὸς ἀπλοῦ νεροῦ : αὐτὲς οἱ φου-σκαλίδες πρὸς πέταξαν ἔχουν τραγοῦδια πρὸς σὲ μεθᾶνε, ὅπου τὸ σήκωμα ταράζει μιὰ κουνουνίστρα πρὸς ἀποκρίνεται στὸ μικρὸ κοιμισμένο χεράκι ἑνὸς παιδιοῦ.

LEON DEUBEL : ΑΛΛΟΥ — Ἀχόρταγος γιὰ τελειότητα, συμπυκνώνει σ' ἓνα ἀπαλὸ καὶ δυνατὸ ρυθμὸ καὶ σὲ γλῶσσα σοφὴ καὶ καθάρια τὶς ποιητικές του σκέψεις. Εἶνε καλλιτέχνης πού θά τὸν ἀγαποῦσε ὁ Μαλλαρμέ. Νὰ ἔνα ἀπὸ τὰ ἑξῆ ποιήματα πού ἀποτελοῦν τὸ μικρὸ φυλλάδιο μὲ τὸν τίτλο «Ἀλλοῦ». Στὸ ἑλληνικὸ ἔξω ἀπὸ τὴν ποιητικὴ σκέψη δὲν ἤμπορεῖ νὰ θαυμάσει κανεὶς τὴ γλῶσσα, τὴ σύνταξη καὶ τὸ ρυθμὸ, χαρακτηριστικὰ τοῦ ποιητῆ:

ΟΝΕΙΡΕΜΕΝΟΣ ΜΑΗΣ

᾽Ω γιορτῇ, πού οἱ μπαξέδες παραβγαίνουν στὰ κάλη
Σὲ φυλάγω στὰ μάτια μου γιὰ νὰ θαμάξω τὸν τάφο μου:
Ἐδῶ, ἀπὼνα ψηλὸ μπαλκόνι, ξεχύνεται ἡ γλυσίνα
Καί, σταλακτίτης γαλάζιος ἐκρέμασε τὴν εὐωδιά της.
Ἐκεῖ, γὰ ν' ἀκουμπήσει τὸ βασιλεῖο ὅπου ζήτανε θέση τόσα λουλούδια
Τὸ ρόδο, στίς πυροσιές του καίει, φλογίζοντας τὴ μικροῦλα κοιλάδα,
Ἐκεῖ, τὸ κρεῖνο διαιωνίζει μιὰ ἀνάπαψη περιστεριοῦ
Σκλαβωμένου, ἀνεπίστροφα, ἀπὼνα δεξιὸ πουλολόγο.
Καὶ τίποτε δὲν προδίνει καλύτερα τὴν ὑποσχεμένη μακρινὴ χώρα,
Σὰν αὐτὰ τὰ μισοειδωμένα λειβάδια, πού πάνωθ' αὐτοὺς ἡ αὔρα
Περναίει, σὰν φόρεμα σὲ ἄστρινο οὐρανό.
Καὶ ἀκόμα οἱ μεθυσμένες ἀπὸ περηφάνεια δυνατὲς ἐπαναστάσεις
Τῶν κορυφῶν πού εἶνε γερασμένες ἀπὸ χιόνι καὶ χαμηλοντυμένες μὲ στάρια
Ἄπ' ὅπου ξεπετιέται ἓνα κοπάδι ἀπὸ ζωηρὲς πηγές.

ΝΟΤΗΣ Κ. ΠΟΝΤΑΚΗΣ — Γεννήθηκε τὴν Πόλι στίς 5 τοῦ Ἀπριλίου 1882 καὶ πέθανε στίς 28 τοῦ Γενάρη 1907.

Ἡ ἀνήσυχη ψυχὴ του, ἡ ζωντὰ φαντασία του εὗρισκε τὸν τρόπο νὰ καταφεύγει συχνὰ στὸν αἰθέριο κόσμον τῆς τέχνης καὶ τῆς φαντασίας, πού εἶνε ἡ μόνη ἀληθινὴ παρηγοριά τῆς εὐγενικῆς ψυχῆς καὶ ἀπ' ὅπου τόσο πρῶτα καὶ ἀπροσδόκητα ὁ θάνατος ἦλθε νὰ τὸν ἀρπάξει καὶ ἔτσι ξεφύλλισσε τὰ τόσα χρυσὰ ὄνειρα τῆς μελέτης καὶ παραγωγῆς του, σώριασε τοὺς τόσους ἅγιους καὶ ἱεροὺς πόθους πού γύρω στὴν παρδιά του τὴ μεγάλη φτεροῦ—γιαζαν.

Ἀπὸ τὴ θερμὴ του ἀγάπῃ γιὰ κάθε ὥρα καὶ ἀληθινὸ πού ἡ φυσικὴ του καλαισθησία τὸν ξεχώριζε εὐκόλα ἀπὸ τὸ πολυπλοκώτερον περιβάλλον, τοῦ ἔφυγε ἡ ζωὴ ἀσυναίσθητα καὶ ἔξαφνα στίς ποθητές του μελέτες ἐπάνω μαράθηκε.

Τὸ δημιουργικὸ του ἔργο πού μένει ἀνέκδοτο εἶνε Κριτικὲς καὶ Αἰσθητικὲς μελέτες: Ὁ Σολωμός, ὁ Πολυλάς, ὁ Καλοσγοῦρος, ὁ Βαλαωρίτης, ὁ Ζαλοκώστας, ὁ Μαρκοράς, ὁ Παλαμάς, ὁ Μαρτζώκης, ὁ Καμπύσης κ. ἄ. Βρίσκονται καὶ ἄλλα πολλὰ σημειώματα πού θά ἀποτελείωναν ἓναν μεγάλον τόμον—τὴν ἀπλοελληνικὴ Ἱστορία τῶν Γραμμάτων. Ὁ Σολωμός μόνον εἶνε τελειωμένος, ὅλα τ' ἄλλα ἀτέλειωτα.

Μιὰ τριλογία: Ἀνθὴ καὶ αἷμα—μὲ δράματα ἡ Ἀνάστασις, ἡ Γυναῖκα καὶ ὁ Πιλότος—μισοτέλειωτη. Καὶ ἄλλες διάφορες παρατηρήσεις.

Ἀπ' τὰ ἀνέκδοτα του δημοσιεύουμε σ' αὐτὸ τὸ φυλλάδιο τὴν κριτικὴν του γιὰ τὸν Μαρκορά πού εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μᾶς στείλει ὁ ἀδελφός του Γιώργος Κ. Ροντάκης (Γκούρας ὁ Ἀλειτούργητος). Σὲ κατοπινὰ φυλλάδια θά δημοσιεύσουμε καὶ ἄλλα ἀνέκδοτα ἔργα αὐτοῦ τοῦ γεροῦ λογοτέχνη.